అష్ట కష్టాలు

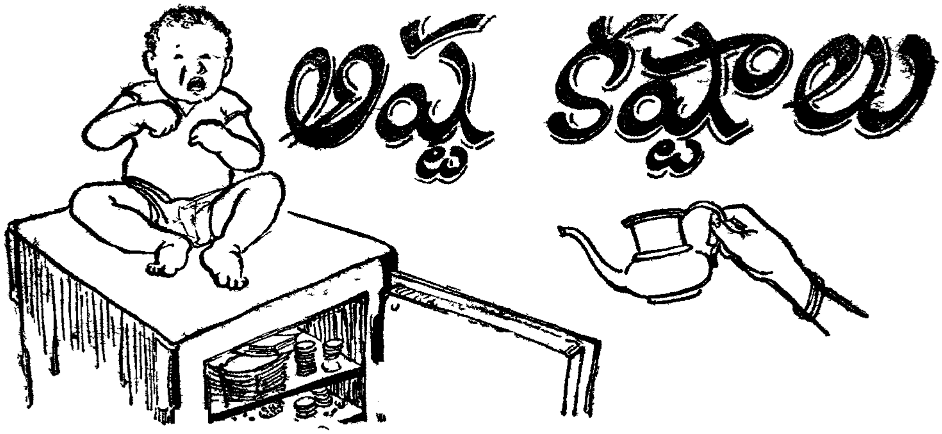

ఎన్నడూ ఏ కష్టాలూ ఎరగని శివరామశాస్త్రి గారికి దశంగాని దశంలో అష్టకష్టాలూ సంప్రాప్తమయినాయి. అసలే ధనికుడు-లక్ష రూపాయల ఆస్తికి దత్తుపోయినాడు. ఆపైన కాటకమప్పుడు బాకీలు వాళ్ళంతా చాలా ఆస్తి చచ్చు ధరలకు అంటగట్టారు. దాంతో శాస్త్రి బాగా ధనికుడైనాడు.

డబ్బున్నచోట నలుగురు చేరటం సహజం. శాస్త్రిని పెంచుకున్న పెద్దమనిషికి పరలోక ప్రాప్తి కలిగినమీదట అమాయకుడైన శాస్త్రి చుట్టూ చాలామంది చేరారు. వాళ్ళందరికీ ఒకే ఆలోచన-శాస్త్రిని మరి కాస్త ధనికుణ్ణి చేద్దామని. ఈ సదుద్దేశంతో డబ్బు సంపాయించేందుకు శాస్త్రికి చాలా ఉపాయాలు చెప్పారు. అయితే, వైద్యులల్లేనే, ఈ శ్రేయఃకాములు ఒకరు చెప్పిన ఉపాయం ఒకరు చెప్పకపోగా, ఒకరు చెప్పిన ఉపాయాన్ని మరొకరు కొట్టియ్యటంకూడా జరిగింది. శాస్త్రి వస్తుతహా అమాయకుడు కనక, అందరు చెప్పినదీ వినక పోయినా కొందరు చెప్పిన సలహాలన్నా విని, ఇంత కలవాడు కనక, నాలుగు వ్యాపారాల్లోనూ నాలుగింతలు డబ్బు పెట్టాడు. పది వేలతో అవుతుందనుకున్న సినిమాహాలు పాతిక వేలు దాటింది. 20 వేలు ధారపోసి రెండు బస్సులు కొన్నాడు. 20 వేలు పెట్టి మందుల షాపు పెట్టాడు. మళ్ళా ఇంకొకళ్ళెందుకని, తనకు ఆయా సలహాలిచ్చిన శ్రేయఃకాములనే వాటి వాటిల్లో పెట్టేసి పూర్తిగా స్వతంత్రమిచ్చేవాడు.

శాస్త్రిచేత తమకు నచ్చిన వ్యాపారాలు చేయించలేకపోయిన శ్రేయఃకాములు, శాస్త్రి సొమ్ము స్నేహితులు తెగ తినేస్తున్నారో అని గోలపెట్టారు. బస్సులమీద బోలెడంత లాభాలు వస్తున్నా శాస్త్రికి కానీ దక్కనివ్వకుండా మధ్యవాడు తినేశాట్ట! మందుల షాపుమీద అంతులేని లాభం వస్తుంటే ఆ లాభాన్ని గల్లా పెట్టెదగ్గిర వాడు తినేశాట్ట! సినిమాహాలు నడిపిన వాడు సాక్షాత్తూ నష్టమే చూపించాట్ట! అందరూ తలా ఒక విధంగా అన్నారు-శాస్త్రితోనే. కాని అమాయకుడు కావటంచేత విని పించుకోలేదు.

'ఆఁ వాళ్ళట్లా చేసేవాళ్ళు కారు నా మేలు కోరినవాళ్ళు' అన్నాడు.

కాని ఎంత అమాయకుడైతే మాత్రం ఎన్నాళ్ళు నష్టంభరిస్తాడూ! బస్సుల మేనేజరునూ, మందుల షాపు మేనేజరునూ, సినిమాహాలు మేనేజరునూ కూడా తీసేశాడు. ఊరికే తీసే శాడా? వాళ్ళను చూసి జాలిపడ్డాడు. 'పాపం, మీరేం చేస్తారు? నాకు కలిసివచ్చే గీత లేదు. నన్ను నమ్ముకుని మీరుకూడా ఇంతకాలం నష్టపడ్డారు,' అంటూ తలా ఒక వెయ్యో రెండు వేలో వాళ్ళకి దక్షిణకూడా ఇచ్చుకుని మరీ పంపాడు.

కొడవటిగంటి కుటుంబరావు

వాళ్ళు పోతున్నారు. ఎంత నష్టంవచ్చినా ఉంటామన్నారు. శాస్త్రికి లాభాలు చూపిస్తే [illegible] తమ జన్మలు తరించవన్నారు. కాని శాస్త్రి వినిపించుకోలేదు. తన అంతరాత్మ ఒప్పటం లేదన్నాడు. మిగిలిన చిల్లర వ్యాపారాల మాట అటుంచి, ఈ మూడు వ్యాపారాల మీదా శాస్త్రి యుద్ధం పూర్తి అయేలోగా మూడు లక్షలు చేశాడు.

యుద్ధం అయిపోయే సమయానికి శాస్త్రిలో పూర్వంలేని గొప్పగుణాలు చాలా తలెత్తాయి. మొదటి సంగతి శాస్త్రి చాలా దైవభక్తి కలవాడూ, మతభక్తి గలవాడూ అయినాడు.

శాస్త్రి తీర్థయాత్రలకు బయలుదేరటానికి ఇదే పెద్ద కారణం. ఈ తీర్థయాత్రలోనే శాస్త్రిదగ్గిర ఉన్న డబ్బూ, సామానూ, టిక్కెట్టూ అన్నీ పోయాయి.

2

శాస్త్రి తీర్థయాత్రకు తన భార్యనూ చంటి పిల్లనూమాత్రమే తీసుకుని బయలుదేరాడు. మిగిలిన పిల్లల్నిగాని కనీసం ఒక నౌకర్నిగాని, చుట్టాన్నిగాని వెంట పెట్టుకుపోలేదు. అసలే రైలు ప్రయాణాలు బాధాకరంగా ఉన్నాయి. 'తేలికగా ప్రయాణించండి' అని రైల్వే శాఖ వారు ఒకవంక బొమ్మలతో సహా హెచ్చరిస్తూ ఉండిన రోజులు. రైళ్ళ అన్ని తరగతులలోనూ జన సమర్దం చాలా హెచ్చుగా ఉంది. అప్పటికీ శాస్త్రి తనవెంట తీసుకుపొయ్యే సామాను సాధ్యమైనంత తక్కువగానే ఉండేటట్టు చూశాడు. రెండు పక్కచుట్టలూ, ఒక ట్రంకు పెట్టే, ఒక మర చెంబూ, ఒక బుట్టా, రెండు చేతి సంచులూ-ఇంతే వీళ్ళు వెంటపెట్టుకు బయలుదేరారు. ప్రయాణం ఇంటరు క్లాసులో.

శాస్త్రీ భార్యా మొదటగా సింహాచలంలో దిగారు. అక్కణ్ణుంచి పూరీ జగన్నాథం వెళ్ళారు. తరవాత కలకత్తా వెళ్ళి, అక్కణ్ణుంచి కాశీ బయలుదేరారు.

సింహాచలం దాటినప్పటినుంచే వాళ్ళ పని అయోమయంగా ఉన్నది. 'దేశంగాని దేశం' అని శాస్త్రి భార్య ఎన్ని వందలసార్లన్నదో తెలీదు. దేశంగాని దేశమే ఏమిటి? భాషగాని భాషా, మనుషులుగాని మనుషులూనూ. వింత వింత బట్టలు కట్టుకుని, ఏవేవో భాషలు మాట్లాడే కూలీలూ, రైలుఅధికార్లూ, ఇతరులూ తన మొగుడితో ఏమేమిటో మాట్లాడినప్పుడల్లా ఆ ఇల్లాలి ప్రాణం కొట్టుకుపొయ్యేది, వాళ్ళు ఎక్కడ టోపీవేసి కాజేస్తారో అని. రహస్య మేమంటే ప్రపంచమంతా అనుకున్నట్టే, ఆవిడ కూడా తన భర్త వొట్టి అమాయకుడని నమ్మింది.

కలకత్తాకూ కాశీకీ మధ్య చోరీ జరిగింది. ఎట్లాగో కష్టపడి శాస్త్రిభార్య పిల్లను పక్కన పడుకోబెట్టుకుని కాస్త నడుం వాల్చింది గాని శాస్త్రి రైల్లో తెల్లవార్లూ మేలుకునే కూర్చున్నాడు. నిద్ర సుఖమెరగదని ఊరికే అన్నారా? మధ్యస్టేషనులో టిక్కెట్టు కలెక్టరు వచ్చి శాస్త్రిని లేపి టిక్కెట్టు అడిగే సమయానికి ఆయన పక్కమనిషి మీదికి ఒరిగి నిద్ర పోతున్నాడు.

శాస్త్రి పెట్టెకోసం తడుముకున్నాడు. పెట్టె కనపడలేదు. శాస్త్రి డబ్బూ, టిక్కెట్టూ, అందులోనే ఉన్నాయి. ట్రంకుపెట్టెతో బాటు రెండు పక్కచుట్టల్లో ఒకటీ, మరచెంబూ, బుట్టా, రెండు చేతిసంచులూ కూడా పోయాయి.

శాస్త్రి ఎవరినడుగుతాడు? దాదాపు పెట్టెలో వాళ్ళంతా నిద్రపోతున్నారు. తన సామానంతా పోయిందని శాస్త్రి టిక్కెట్టు కలెక్టరుకు విన్నవించుకున్నాడు

టిక్కెట్టు కలెక్టరు ఏ స్టేషన్లో పోయిందని అడిగాడు ఇది చాలా దయారహితమైన ప్రశ్న. కాని శాస్త్రి తనకు తెలీదని ఒప్పుకోక తప్పింది కాదు. టిక్కెట్టుకలెక్టరు ఇంకా చాలాప్రశ్నలు వేశాడు. ఎక్కణ్ణుంచి వస్తున్నారు? ఎక్కడికి పోతున్నారు? ఏ క్లాసు టిక్కెట్టు కొన్నారు? టిక్కెట్టు నంబర్లేమిటి? ఎంత ఖరీదైనాయి? మీ పేరేమిటి? అసలు ఏదేశం?

ఈ ప్రశ్నలన్నిటికీ శాస్త్రి తెలిసినంతవరకూ సమాధానాలు చెప్పాడు.

సామాను పోవటం కాదుగాని శాస్త్రి చాలా చిక్కుల్లో పడ్డాడు. మెల్లిగా రైలుపెట్టెలో వాళ్ళంతా లేచారు. ఒక్కొక్కరే శాస్త్రిని అనేకరకాల ప్రశ్నలు వెయ్యసాగారు. అందరూ ఇంగ్లీషుభాష మాట్లాడలేదు. కొందరు హిందీ, ఒకరిద్దరు మార్వాడీ కూడా మాట్లాడారు.

[illegible] స్టేషనులో గార్డు వచ్చాడు. ఏవో రాసుకున్నాడు.

'బనారస్‌లో ఎక్కడ దిగుతారు? సిటీ లోనా, కాంటన్మెంటు లోనా?'

శాస్త్రికి సరిగా జ్ఞాపకంలేదు. ఎక్కడో దిగాలని చెప్పాడు. రెండూ చిన్న పేర్లే. టిక్కెట్టుమీద ఏమున్నదో కూడా సరిగా చూడలేదు. టిక్కెట్టంటే ఎవరో తెలుగాయన శ్రమపడి హౌరా స్టేషన్లో ఆ టిక్కెట్టు తెచ్చిపెట్టాడు. ఆయన చిల్లర సరిగా ఇచ్చిందీ, లేందీ చూసుకోటానికైనా వీల్లేనంత హడావుడి అయిపోయింది.

శాస్త్రి ఏ ఉద్దేశంతో వెళుతున్నదీ తెలుసుకుని గార్డు బెనారెస్ కాంటోన్మెంటులో దిగమన్నాడు. స్టేషనుమాస్టరుకు టెలిగ్రాం ఇప్పిస్తానన్నాడు.

3

తెల్లవారింది. శాస్త్రి పెళ్ళాం శోకాలు పెట్టింది. ఏ వేళ బయలుదేరామో నన్నది. ఎవరి మొహం చూశామో నన్నది.

'పోనీలే, పోయిందంతా కలిపితే రెండు వందలు చెయ్యదూ' అన్నాడు శాస్త్రి. ఇంటి దగ్గిర బయలుదేరింది లగాయతు ఆయన ప్రతి ఊరికీ టెలిగ్రాం మనియార్డరు తెప్పించుకుంటున్నాడు గాని ప్రయాణ ఖర్చంతా దగ్గిర ఉంచుకోవటం లేదు.

కాని ఇతర కష్టాల సంగతి ఆయన ఆలోచించలేదు. మొట్టమొదట మొహం కడుక్కోవటం దగ్గిరే కష్టాలు ఆరంభమయాయి. పళ్ళపొడి పోయినసంచీలో ఉండిపోయింది.

బండి కాశీ చేరటానికి ఏ పదో అవుతుంది. బేడా పెట్టి రెండు పూరీలూ కూరా తిందామంటే జేబులో బేడా లేదు.

చంటిపిల్లకు పోత పాలు. అది లేవగానే పాలడుగుతుంది.

ఇవన్నీ ఒక్కటొక్కటే శాస్త్రికి జ్ఞాపకం రాసాగాయి.

'తీరా కాశీ స్టేషను చేరగానే కూలివాళ్ళచేత సామాను దింపించాలిసి వస్తుంది. వాళ్ళకేమివ్వను? నా డబ్బు పోయిందంటే వాళ్ళూరుకుంటారా?' అనుకున్నాడు శాస్త్రి. ఈ కష్టం గురించి ఆలోచిస్తూండగానే తనకు దింపేవాళ్ళు ఒక పరుపు చుట్టేరని జ్ఞాపకంవచ్చి గుండె గుభిల్లుమన్నది.

'ఆఁ, ఏముంది? కాశీలో దిగిన మరుక్షణం అర్జెంటు వైరిచ్చి సొమ్ము తెప్పిస్తాను', అనుకుని మనస్సును స్వస్థపరచుకున్నాడు శాస్త్రి.

ఎందుచేతనో రైలు ఒక చిన్న స్టేషనులో ఆగి మరి కదలలేదు. అది మామూలుగా ఈ రైలు ఆగే స్టేషను కాదు. ఏమయిందంటే ఏమయిందని అందరూ ఒకరినొకరు చాలాసేపు అడుగుకున్నాక, అవతలి స్టేషనులో రైలు కడ్డంగా గూడ్సు పెట్టెలు రెండు అంతకుముందే పడిపోయినట్టు తెలిసింది.

గంట గడిచింది. రెండు గంటలు గడిచాయి. చంటిపిల్ల లేచింది. పాలకేడుపు లంకించుకుంది. ఎందుకు పిల్ల ఏడుస్తున్నదని అందరూ అడిగారు. పాలకేడుస్తున్నదంటే, 'అయ్యో, పాపం', అని ఊరుకున్నారు.

శాస్త్రి పెళ్ళాం ఆరాటం చెప్పటానికి వీలు లేదు. ఇంత సంపదా ఉండి తన కూతురికి గుక్కెడు పాలు కరువై, దేశంగాని దేశంలో ఆకలికి రోదించే గతి సంప్రాప్తమవుతుందని ఆ యిల్లాలు కలలో కూడా అనుకోలేదు. మానవజాతి పుట్టిన తరవాత చంటిపిల్లకు పాలు లేక ఏడవటమనేది మొట్టమొదటిసారి తన బిడ్డకే సంప్రాప్తమయిందనుకున్నది. చన్ను కుడిపింది. కాని తనదగ్గిర పాలు లేవు. పిల్ల ఒక్క క్షణం నోరు మూసిందేగాని మరింత గుక్కపట్టి మళ్ళా ఏడుపు లంకించుకుంది.

'అట్లా చూస్తూ కూచుంటారేమండీ? పోయి ఎవరన్నా చుక్కపాలిస్తారేమో అడగండీ!' అన్నది శాస్త్రి భార్య.

శాస్త్రి ఎవరి నడుగుతాడు? తన స్నేహితుడయిన గార్డు నడిగాడు. గార్డు మాత్రం ఏం చెయ్యగలడు? స్టేషనుమాస్టర్నడిగాడు. స్టేషను మాస్టరు ఇంటికి కబురు చేసి పాలు తెప్పిస్తానన్నాడు.

'పాలు తెప్పించి ఏం లాభం? పిల్ల కొమ్ము చెంబూ, రబ్బరు పీకా లేందీ తాగలేదు' అన్నది శాస్త్రి భార్య. అవి రెండూ ఇంకో సంచీతోపాటు పోయాయి.

'ఏదో ఒకటి చెయ్యాలి. ఇంటో అమరినట్టు అన్నీ అమరుతాయా?' అన్నాడు శాస్త్రి.

స్టేషనుమాస్టరు పాలు తెప్పించాడు. మట్టి పిడతలో పాలు వచ్చాయి. పాలనిండా ఏవో సన్నని బొచ్చులాటిది తేలుతున్నది.

మట్టి పిడత నోటికందిస్తే పిల్ల తాగలేక కారబోయి ఏడిచింది.

ఈసమయంలో ఒక నల్లటి మనిషి తోసుకుని ముందుకు వచ్చి హిందీలో 'ఇట్లా లే బిడ్డను' అన్నది. శాస్త్రి భార్య అర్థంకాక చూస్తూంటే ఆ మనిషి శాస్త్రి భార్య దగ్గిర్నుంచి బిడ్డను లాక్కుని ఒక పక్కగా తీసుకుపోయి పాలివ్వసాగింది.

శాస్త్రి కూతురు కాళ్లూ చేతులూ ఆడిస్తూ ఆకలిమీద రెండు పక్కలా పాలు పీల్చేసింది.

ఇతరులతో పని ఉన్నప్పుడు ఎంత ఆలగా మనుష్యులనైనా ఆకాశాని కెత్తటం అలవాటయిన శాస్త్రిభార్య దాన్ని తెలుగులో తెగ ఉబ్బెయ్యసాగింది. కాని దానికి ఆవిడ మాట ఒక్కటీ అర్థం కాలేదు.

'ఆ మనిషి కొక అణో, బేడో ఇవ్వండి సంతోషిస్తుంది. చాలా బీద మనిషి,' అన్నాడు స్టేషను

మాస్టరు, ఇంగ్లీషు బలవంతాన మాట్లాడుతూ.

'నా దగ్గర కాణీ లేదు. నా సామానంతా ఎత్తుకుపోయినారు. టిక్కెట్టుకూడా పోయింది' అని శాస్త్రి బీదయపులు అరిచాడు.

స్టేషనుమాస్టరే తన జేబులోనుంచి ఒక అణా తీసి పాలిచ్చిన మనిషి కిచ్చాడు.

4

శాస్త్రి కాశీ చేరే సమయానికి రెండయింది తనకూ పెళ్ళానికీ పిల్లలకూ ఆకలి దహించుకు పోతున్నాయి. పిల్ల పోరుపెట్టి ఏడుస్తున్నది. ఎప్పుడో తొమ్మిదిన్నరకు తాగిన పాలు. అయితే నేం? తెలుగు మాట్లాడే పండా ఒకడు రైల్లో తగిలాడు. తన వెంట వస్తే అన్ని ఏర్పాట్లూ చేయిస్తానన్నాడు. చేశాడుకూడాను. ఆ రోజు సాయంకాలం మూడింటికి అర్జంటు టెలిగ్రామిస్తే మర్నాడు పదింటికల్లా రెండు వందల రూపాయలు వచ్చేశాయి. కష్టాలు ఎల్లకాలమూ ఉంటాయా – అవతల ఇంత ఉన్నవాళ్ళకి?

మరికొన్నాళ్ళకి మనుషులు తోస్తేగాని

మన రైలుబళ్లు కదలవు

ఇవి రైలుబళ్లా, రెండెడ్ల బళ్లా?

"రైలు గబ్బిలం"

ఏ దుర్ముహూర్తాన సూళ్ళూరుపేట ప్రమాదం జరిగిందో కాని, నాటినుండి నేటివరకూ ఒక్క రైలుబండైనా సరియైన వేళకు వచ్చిన పాపాన పోలేదు. ఇరుపక్కలా ఉన్న రైల్వేల బళ్లు సకాలానికే ఎమ్. ఎస్. ఎమ్. రైల్వే సరిహద్దుకు వచ్చినా, ఈగాలి తగిలేసరికి ఒకవిధమైన మైకం కలిగి, మందంగా ప్రయాణం సాగిస్తున్నాయి. ఒకొక్కప్పుడు తమ ప్రయాణం మాట మరచి పోతూంటూ అన్నంతసేపు ఆగడంకూడా కద్దు. అలాంటి సమయంలో, ఆబండి అక్కడ ఆగి ఉందని, దాన్ని మళ్ళీ ముందు స్టేషనుకు పోగనంపాలన్న విషయం ఎవరికీ జ్ఞాపకం లేదేమో నని అనుమానం కలగకమానదు.

కొన్ని ఘట్టాలలో, సూర్యం సాక్షిగా ఉన్నా రైలుబండి రాకపోకలు తెల్లారితే వాటితో లావాదేవీలుపడే స్టేషను మాస్టరు, గార్డులకే తెలియదు పాపం! ఆ విషయం వారే ఒప్పుకుంటారు.

ఈ మందగమనం, ఉత్తరాయణాని కొకసారి దక్షిణాయనానికి కొకసారి, పెద్ద తరగతుల్లో ప్రయాణంచేసే అపురూప వ్యక్తులకుమాత్రం మంచి అనుకూలంగా ఉంటుంది. పంకా కింద పరుపులమీద కూర్చుని ఏ నవలో, ఏ పత్రికో చదువుతూ ఘన, ద్రవ, వాయు పదార్థాలను స్వీకరిస్తూ, బండిఅంతా ఏమైపోయినా, ఆ అవసరం తనదేకదానన్న ధీమాతో, ప్రతీ స్టేషనులోని వింతలను చూస్తూంటే కాలక్షేపంగానే ఉంటుంది. అందుకుతోడు అర్థాంగి ఇత్యాదులైన ఆప్తపరివారం పక్కనే ఉంటే ఇక కావలసిన దేముంది?

కాని ఉదర నిమిత్తం తెల్లవారితే రైలెక్కితేనే కాని బ్రతుకు తెల్లవారని వారికి ఈ రైలు దిగి, మరొక రైలు ఎక్కవలసిన వారికి, ఈ ఆలస్యం కేవలం విషప్రాయమే. కాని వారికి కూడా సంతుష్టి కలిగించే విషయంకూడా లేకపోలేదు. ఎంత ఆలస్యమైనా వస్తున్నాయికాని, అసలు రావడం మానెయ్యలేదుగా!

రైలుబండిలో ప్రయాణం సాగిస్తూ ఆలస్యమైనందుకు నిర్ఘాంతులైన వాళ్లు బళ్లను, వాటి మందగమనానికి కారణభూతులైన వ్యక్తులను అటూ ఇటూ ఏడు తరాలవరకూ దీవించే వారే కాని ఈ జాప్యానికి అసలు కీలక మేదో తెలుసుకుందామని లేకపోవడం శోచనీయం. అసలు మన సోదరులకు కాలమానంతో నిమిత్తం లేదేమో!

ఈ మందయానంలో ఆమందానందాన్ని అనుభవించే శక్తి కల వ్యక్తులు కూడా కొందరున్నారు. వారు రైలెక్కితే నిద్రపోవడం తప్ప మరో పనిలేనట్లు బండి ఎక్కగానే ఇరుగు